Valtiovarainvaliokunta, liikennejaosto

Liikenne- ja viestintäministeriön asiantuntijalausunto valtiovarainvaliokunnalle; Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2022 (HE 146/2021 vp)

Teema: Liikenneturvallisuustoiminnan kehittäminen ja rahoitus

Liikenne- ja viestintäministeriö kiittää valtiovarainvaliokuntaa asiantuntijalausuntopyynnöstä ja esittää lausunnossaan seuraavaa:

Liikenneturvallisuustoiminnan kehittäminen

Liikenne- ja viestintäministeriössä valmistellaan kaikki liikennemuodot kattavaa liikenneturvallisuusstrategiaa vuosille 2022-2026. Strategiaa valmistellaan laajassa, poikkihallinnollisessa sidosryhmäyhteistyössä. Strategialuonnos oli lausuntokierroksella kesällä 2021, ja syksyn aikana strategiaa jatkovalmistellaan ja sen vaikutuksia arvioidaan. Tavoitteena on, että strategia valmistuu ja se hyväksytään valtioneuvoston periaatepäätöksenä vuoden 2022 alussa. Liikenneturvallisuusstrategia olisi pitkän aikavälin strategisen ohjauksen väline ja se loisi puitteet myös alueelliselle liikenneturvallisuustyölle.

Liikenneturvallisuusstrategian keskiössä on kokonaisvaltainen lähestymistapa liikenneturvallisuuteen. Liikenneturvallisuus tulee käsittää laajasti niin, että se kattaa kaikki liikennemuodot. Liikennekuolemien ja –onnettomuuksien vähentämiseen liittyvien tavoitteiden ei tule olla sidottuja siihen tapahtuuko onnettomuus maalla, merellä vai ilmassa, sillä jokainen liikennekuolema on liikaa.

Liikenneturvallisuusstrategian visiona on, että kaikki liikennemuodot ovat vuoteen 2050 mennessä niin turvallisia, että kenenkään ei tarvitse kuolla tai loukkaantua vakavasti liikenteessä. Strategiset linjaukset ohjaavat vision saavuttamista. Linjaukset ovat:

1) Liikenneturvallisuus on koko yhteiskunnan yhteinen asia.
2) Päätöksenteon on perustuttava tietoon.
3) Eri toimijoiden liikenneosaamista on lisättävä.

Liikenne- ja viestintäministeriö
Käyntiosoite: Eteläesplanadi 16, Helsinki
Postiosoite: PL 31, 00023 Valtioneuvosto
Puhelin: 029516001
www.lvm.fi
etunimi.sukunimi@lvm.fi
kirjaamo@lvm.fi

4) Asenteiden on muututtava liikenteessä.
5) Liikennejärjestelmän ja sen kaikkien osien on oltava turvallisia.
6) Teknologinen kehitys tuo turvallisuutta.
7) Lainsäädännön on edistettävä turvallista liikkumista.

Strategisia linjauksia toteuttavat konkreettiset toimenpiteet, jotka on koottu liikenneturvallisuusstrategian toimenpideohjelmaksi. Toimenpiteitä kohdistettaisiin tieliikenteessä esimerkiksi päihteiden käytön vähentämiseen, nuorten kuljettajien tukemiseen, ikääntyneisiin tienkäyttäjiin sekä mikroliikkumiseen eli esimerkiksi sähköpotkulautailuun. Raideliikenteessä toimenpiteitä kohdistuisi tasoristeysturvallisuuteen ja tahallisten alle jäämisten ennalta estämiseen, vesiliikenteessä päihteiden käytön vähentämiseen ja ilmailussa miehittämättömään ilmailun vaaratilanteiden estämiseen.

Liikenneturvallisuusstrategian lausuntopalautteessa nostettiin esille, että liikenneturvallisuustyöhön sekä strategian toimenpiteiden toteuttamiseen tarvitaan resursseja. Liikenneturvallisuusstrategialla ei kuitenkaan ole erillistä rahoitusta. Tarkoitus on, että kukin taho toteuttaa sille vastuutetut toimenpiteet määrärahojensa puitteissa ja toiminnan suuntaamisella.

Liikenneturvallisuusstrategiaa täydentävät lukuisat muut tällä hallituskaudella valmistellut toimenpidelinjaukset. Liikenne- ja viestintäministeriö on valmistellut valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelma vuosille 2021–2032 (Liikenne 12). Suunnitelman tavoitteina on; että liikennejärjestelmä takaa koko Suomen saavutettavuuden ja vastaa elinkeinojen, työssäkäynnin ja asumisen tarpeisiin; että ihmisten mahdollisuuksia valita kestävämpiä liikkumismuotoja parannetaan erityisesti kaupunkiseuduilla ja että liikennejärjestelmän yhteiskuntataloudellista tehokkuutta parannetaan.

Suunnitelmassa korostetaan myös liikenneturvallisuutta kehittämisen läpileikkaavana teemana. Olemassa olevan valtion väyläverkon kunnon parantaminen ja korjausvelan vähentäminen edistävät liikenneturvallisuutta, samoin väyläverkon kehittämisinvestoinnit sekä liikenteen hallinnan ja tiedon hyödyntäminen kaikissa väylämuodoissa. Rautatieliikenteessä junien kulunvalvontajärjestelmän uusiminen (Digirata) ja meriväylillä turvalaitteiden kehittäminen parantavat liikenneturvallisuutta. Joukkoliikenteen ja muiden kestävien liikkumismuotojen osuuden kasvattaminen sekä esteettömyyden parantaminen Liikenne 12 -suunnitelman eri toimenpitein edistää turvallisuutta, koska liikennemäärien vähentyessä myös riskit onnettomuuksiin vähenevät.

Liikenne- ja viestintäministeriö on myös valmistellut Fossiilittoman liikenteen tiekartan, jossa esitetään keinot kotimaan liikenteen kasvihuonekaasupäästöjen puolittamiseen vuoteen 2030 mennessä vuoden 2005 tasoon verrattuna. Liikenne myös muutetaan nollapäästöiseksi viimeistään vuoteen 2045 mennessä. Tiekartan tietyt toimenpiteet tukevat myös liikenneturvallisuuden parantamisen tavoitteita. Muun muassa autokannan uudistamisella ja sitä koskevilla toimenpiteillä on myönteisiä vaikutuksia liikenneturvallisuuden kannalta.

Liikenneturvallisuustoiminnan rahoitus

Liikenneturvallisuudelle ei ole valtion budjetissa yleistä määrärahaa, vaan liikenneturvallisuutta edistetään ja ylläpidetään käytännössä kaikissa liikenteen sektorien eri hankkeissa. Valtion rahoituksen lisäksi kunnat ja kolmas sektori ovat keskeisiä toimijoita. Kunnilla on tärkeä rooli esimerkiksi katuverkoston asianmukaisessa ylläpitämisessä.

Valtion talousarvio sisältää momentin (31.20.51) *avustukset liikenteen ja viestinnän palveluihin*, jonka mukaisia määrärahoja saadaan käyttää myös yleiseen tieliikenteen turvallisuustoimintaan sekä kehittämishankkeisiin, kokeiluihin ja turvallisuustutkimukseen tieliikenteen turvallisuustoiminnan edistämiseen myönnettävästä valtionavustuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (1207/2016) mukaisesti. Liikenne- ja viestintävirasto jakaa asetuksen mukaisesti yleisavustuksia lailla säädettyjen tehtävien hoitajille, Liikenneturvalle ja Onnettomuustietoinstituutille sekä Ahvenanmaan maakuntahallitukselle. Momentille esitetään myönnettäväksi 20 241 000 euron määräraha, josta 8 100 000 euroa kohdistettaisiin tieliikenteen turvallisuustoimintaan. Määräraha vastaa sitä tasoa, mitä tieliikenteen turvallisuustoimintaan on kohdistettu viime vuosien aikana. Määräraha perustuu liikenneturvallisuusmaksusta annetun lain (471/2016) nojalla vakuutusyhtiöiltä kerättävään liikenneturvallisuusmaksuun. Liikennevakuutusmaksutulo on pienentynyt viime vuosien aikana, millä on ollut vaikutusta myös liikenneturvallisuustyöhön myönnettävään määrärahaan, mutta vajetta on paikattu valtion talousarviossa.

Kimmo Kiiski
Liikenneneuvos